

Otázka: Státověda

Předmět: Společenské vědy, Politologie

Přidal(a): Terka

STÁTOVĚDA

Některé základní pojmy

- **Národ** - sociální konstrukt, skupina lidí, které spojuje společná historie, kultura, jazyk či obývané území.
- **Národnost** - příslušnost osoby k určitému národu.
- **Polis** - město/obec/městský stát, typ starověkého řeckého městského státu.
- **Civitas** - typ společnosti založený na principu teritoriality a vlastnictví, občan má odpovědnost i určitá práva (v podstatě občanství).
- **Impérium** - velká říše/nejvyšší výkonná moc ve státě.
- **Stát** = určitý administrativní aparát na daném území, disponující mocí vládnout.
- **Právní stát** = Stát má vlastní systém zákonů, které musí být v souladu s mezinárodním právem. Dnes všechny mezinárodně uznávané státy.
- **Sociální stát** = stát, který se snaží o blaho a slušné žití svých obyvatel pomocí nástrojů sociální politiky (dávky, důchody).

Státní moc

- Legislativa (tvoří parlament, prezident),
- Exekutiva (vláda),
- Justice (soudy),

Úloha = služba společnosti (ochrana vnější/vnitřní).

Suverenita

- Vnější - právo uzavírat mezinárodní smlouvy, navazovat, udržovat a vypovídat diplomatické styky.
- Vnitřní - nezávislost státní moci na jiném politickém subjektu uvnitř/zevně státu (pol. Ideologií, náboženství).

Teorie vzniku státu:

- K obrně území,
- Náboženská (z boží vůle),
- Patriarchální („rozzrůstající se rodina“) - vládne muž, rodina-rod-kmen-stát,
- Patrimonální (moc vznikla z vlasteneckého práva k půdě),
- Mocenská (moc je produktem utlačování menšiny většinou) - vynucení poslušností mocí,
- Smluvní (ústava - stát je výsledek dohody mezi lidmi, kteří se dobrovolně vzdávají přirozených svobod ve prospěch svých představitelů) - teorie společenské smlouvy,
- Marxistická (odstranit třídní společnost),

Teorie zániku státu

- Zhroucení - vnitřní či vnější tlak; Somálsko, Řím, Rak.-Uher.,
- Změna režimu - revoluce, puč, pakt elit; ČSSR-> ČSR,
- Rozdělením - separatismus (Kosovo), rozdělení (ČSR -> ČR, SR),
- Spojení - integrace, federalismus; USA, Německo,

Jellinekova tříprvková charakteristika: (co stát musí mít)

- Území,
- Obyvatelstvo,
- Administrativní aparát (organizace vykonávající státní moc),
- Vedlejší: Obrana, suverenita, znaky, uznání,

Druhy státu

- svrchovaný x závislý
 - svrchovaný - politická entita reprezentovaná jednou centralizovanou entitou, která má suverenitu nad určitým územím,

- závislý – nejsou samostatnými státy, často geograficky vzdálené od mateřské země,
- centralizovaný x decentralizovaný
 - centralizovaný – řízen z jednoho místa, často hlavní města,
 - decentralizovaný – značnou část moci mají samosprávné celky,
- národní x národnostní x mnohonárodnostní
 - národní – jeden národ, menšiny nepatrné (Dánsko, Norsko),
 - národnostní – většinový národ + významné menšiny (ČR, SR),
 - mnohonárodnostní – 2 a více rovnocenných národů (Indie, Švýcarsko, USA),
 - občanské – státy jsou národnostně velmi smíšené,
 - národní x občanský (podle postavení jiných národů ve státě),
 - národní – národ má výstavní postavení (Řecko, Albánie),
 - občanský – občané mají stejná práva, bez ohledu na národnost,

Funkce státu

- Vnější – zahraniční politika, obchod, obrana,
- Vnitřní – organizace státu (hospodářská, sociální, kulturní, ochranná – dodržování zákonů, zdravotnická...),
- Vnitřní i vnější – obrana,

Správní fce.

- Obranná – vnější (armáda) i vnitřní (zákony),
- Sociální – podpora nepracujících,
- Třídně-potlačovatelská – rovnováha spol.,

Ekonomická a hospodářská fce.

Zabezpečuje dobré fungování ekonomiky státu tak, že se bude rozvíjet, udržovat míru inflace a nezaměstnanosti.

- Daňová politika – umožňuje fungování tržní ekonomiky,
- Celní politika – daň z dovozu a vývozu,
- Monetární politika – množství peněz v oběhu (proti inflaci),

Kulturní fce. = vzdělání, kulturní rozvoj atp.

Formy států

Platón (dělbba podle toho, kdo vládne)

- Monarchie (král),
- Sofokracie (vláda filosofů),
- Aristokracie (vláda několika urozených),
- Teokracie (vláda nejsilnějších),
- Oligarchie (vláda nejbohatších),
- Demokracie (Podle Platóna špatná),

Aristoteles (dělbba podle toho, kolik lidí vládne)

- Vláda jednotlivce – Monarchie x Tyranie (Samozvanost a vláda ku vlastnímu prospěchu),
- Vláda skupiny – Aristokracie x Oligarchie (Vláda nejbohatších ku vlastnímu prospěchu),
- Vláda mnoha – Politeia x Demokracie (Politeia = na vládě se podílí všichni svobodní občané),

Historické typy států – otrokářský, feudální, kapitalistický, socialistický, personální unie (sdílí hlavu státu),

Státy podle územně správního členění

- Unitární – jednotné státy s jednou vládou, 1 ústavou
- Federace – prvné spojení států, státy uvnitř mají více pravomocí (USA)
- Konfederace – státy jsou zplnomocněny uzavírat mezinárodní smlouvy, zpravidla přechodné (Švýcarsko dříve, Německý spolek)

Dnešní typy států

Monarchie = dědičná/volitelný vládce

- Absolutní – panovník má neomezenou moc (Saudská Arábie – král, Vatikán – papež),
- Konstituční – panovníkova moc omezena ústavou,
- Polo-konstituční – R-U,
- Parlamentní – panovník omezen i ústavou i parlamentem (Evropské monarchie),

- Zajímavost Andorra – diarchie – francouzský prezident v zastoupení a urgellský biskup v zastoupení,
- VB – sněmovna reprezentantů, sněmovna lordů,
- Dualistická – faktickou moc má monarcha, jmenuje vládu, které sám předsedá,
- Stavovská – panovník a sněm; sněm legislativa, zástupci jednotlivých stavů – vyšší a nižší šlechta. Měšťanstvo, duchovenstvo,

Republika – představitelé voleni na základě ústavy,

- 3 nezávislé složky moci,

1. Legislativa,
2. Exekutiva,
3. Justice,

- Parlamentní – exekutiva=vláda, legislativa=parlament, prezident=formální (ČR),
- Semiprezidentská – exekutiva=prezident i vláda (Francie),
- Prezidentská – exekutiva=prezident, nezávislý na parlamentu (USA),
- Kancléřská – v čele spolkové vlády kancléř z vítězné strany, volený parlamentem (Německo),

Diktatura – příkazy, utlačování

- jednoduchá – tradiční nástroje moci (armáda, policie, soudy, byrokracie),
- cízaristická – diktátor usiluje o získání podpory mezi lidmi, aby mohl svůj režim legitimizovat,
- totalitní – právní stát mění na policejní, moc v rukou jedné strany,

Demokracie – vláda lidu

- lidé mají určitá práva,
- způsob, jak občané uplatňují svou vůli je zakotveno v ústavě,
- přímá d. – jednotlivá hlasování o otázkách (referenda),
- nepřímá d. – o otázkách rozhodují zvolení zastupitelé (=> zastupitelská d.),

Sociální stát

- Welfare state – pojem popisující situaci ve VB, 1939,
- měl by zajistit každému svému občanovi základní sociální minimum,
- vede sociální politiku – přerozděluje peníze potřebným
 - **přímé výdaje** – podpory, přídavky, důchody,
 - **nepřímé výdaje** – „umělá“ zaměstnanost,
- Argumenty vzniku:
 - **solidarita** – pomoc občanovi (vyplácení dávek),
 - **pragmatismus** – co je pro člověka (stát) užitečné a potřebné, to dělá,
 - **pokrok** – motivace,
- soc. státy jako takové 40. let 20. st., rozmach po 2. sv. v.,
- současné době dochází ke zneužívání sociálního státu = krize státu (výdaje jsou větší jak příjmy),
- cíle soc. státu
 - omezování chudoby,
 - zajišťování prosperity,
 - zajišťování sociální rovnosti,
 - zajišťování soc. integrace a zamezování soc. exkluzi,
 - zajišťování soc. stability,
 - zajišťování nezávislosti jednotlivců,
- Problémy:
 - **výdaje vyšší jak příjmy,**
 - **generace stárne,**
 - **parazitování na sociálních dávkách,**
 - **aparát soc. státu neefektivní.**